

Available at: <https://pdfs.semanticscholar.org/6213/2c222b9052b1a4e2f815b9bd8330195db71a.pdf>.

5. Ebata, M. 2008. Motivation factors in language learning. The Internet TESL Journal, [online] 14(4). Available at: https://www.researchgate.net/.../308633132_Learner's_Integrative_Motivation_to_Lang..
6. Papi, M. and Abdollahzadeh, E. 2012. Teacher motivational practice, student motivation, and possible L2 selves: An examination in the Iranian EFL context. Language Learning, [online] 62(2), pp. 571-594. Available at: https://www.researchgate.net/.../263478771_Teacher_Motivational_Practice_Student_M.

УДК 37.012:929(045)

DOI 10.31339/2617-0833-2019-1(26)-153-156

БІОГРАФІЧНИЙ МЕТОД: ОСОБЛИВІСТЬ І СПРЯМОВАНІСТЬ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ

Розман І.І.

BIOGRAPHICAL METHOD: PECULIARITY AND DIRECTIVES OF ITS USE

Rozman Iryna

У статті розглядаються питання статистичного способу мислення та знань основ математики при використанні його в педагогічній біографістиці. Виокремлено методіку економістів, які напрацювали оригінальну методологію застосуванням кількісних методів в історичних дослідженнях. Наголошено на використанні спеціальних біографічних методів. На основі досліджень сучасних вчених доведена потреба адекватного, точного вживання поняття «біографічний метод» у кожному конкретному випадку.

Ключові слова: дослідження, практичний досвід, статистичний метод, специфіка біографістики.

The article deals with the questions of the statistical method of thinking and knowledge of the foundations of mathematics when using it in pedagogical biography. The methodology of economists who developed the original methodology of the application of quantitative methods in historical research is singled out. It is emphasized on the use of special biographical methods. On the basis of the researches of modern scientists, the need for adequate, accurate use of the concept of "biographical method" in each particular case is proved. The biographical method is characterized by a synergistic position among the sciences. He has not yet established himself and has not obtained his independent status in modern Ukrainian pedagogical science, but his interest in it is growing due to the development of research on pedagogical personalities, the preparation of biographical and bibliographic publications

Key words: research, practical experience, statistical method, specificity of the biographical method.

Виходячи з науково-теоретичного і практично-дослідницького досвіду вивчення окремих педагогічних персоналій, можемо стверджувати, що в педагогічній біографістиці статистичні методи мають застосовуватися не лише на рівні «здорового глузду», а й виходячи із розуміння наукового статистичного способу мислення та знань основ математики. Ідеться про те, що нагромаджені дані, показники мають відтворюватися і підсумовуватися у вигляді таблиць, діаграм, графіків згідно із соціометричними методами описової і математичної статистики (реєстрація, ранжування, шкалування, порівняння) тощо. Вони пропонують перевірені методіки синтезу і порівняння даних і показників, які мають однакові властивості

та піддаються зіставленню.

При розв'язанні означеної проблеми буде доречним творче використання досвіду, нагромадженого в різних галузях педагогіки та гуманітарних дисциплінах. Зокрема, відзначимо досвід діяльності у 1970-х рр. школи істориків-квантифікаторів І. Ковальченка, яка за участю математиків і економістів напрацювала оригінальну методологію застосування кількісних методів в історичних дослідженнях [2; 7]. Для осмислення різних аспектів педагогічної біографістики буде корисним використання розроблених сучасними науковцями методик математичної статистики у вивченні психолого- та соціально-педагогічних проблем [3, с. 156 – 158].

Водночас, слід розуміти, що надмірне захоплення статистикою може призвести до переважання біографічного дослідження надмірним фактографізмом, зашкодити встановленню причинно-наслідкових зв'язків через нагромадження набору другорядних фактів. Слід розуміти, що навіть у статистичних розрахунках на основі точних цифр, даних завжди є певні міра умовності, особливо коли ідеться про таку складну й до певної міри «внутрішньо алогічну» систему, як біографія у її ширшому розумінні [5].

У площині наукового дискурсу розглядаємо третю групу методів педагогічної біографістики, до якої віднесено спеціальні біографічні методи. Додержуємося позиції, яка здобуває дедалі більше прихильників у гуманітаристиці та полягає в тому, що єдиного біографічного методу не існує, бо, по-перше, всі біографічні методи розроблені на різних, часто відмінних теоретико-методологічних припущеннях, по-друге, мають свою специфіку в межах окремих галузей знань, тож покликані розв'язувати притаманні їм профільні завдання.

Закономірність такої ситуації дещо прояснює М. Соколянський, який, вивчаючи специфіку історичних трансформацій біографічного підходу в межах різних методологічних напрямів, доводить потребу адекватного, точного вживання поняття «біографічний метод» у кожному конкретному випадку. Ця позиція обґрунтовується таким, притаманним сучасним гуманітарним наукам, методологічним явищем, як «розширення меж визначення поняття метод», коли його вибір визначається не об'єктом підвищеної уваги дослідника, а підходом і особливостями бачення матеріалу, що задається через орієнтацію на певну методологію [4, с. 173].

Зважаючи на міждисциплінарно-інтегративний характер та специфіку біографічного методу, який знайшов теоретико-методологічне обґрунтування і науково-дослідницьке застосування в лоні різних галузей науки, не бачимо потреби у його деталізованому структурно-змістовому аналізі. Виходячи з того, що в кожній галузі знань «власного» біографічного методу, ми зосереджуємо зусилля на його реконструкцію і адаптацію до предмету і завдань педагогічної біографістики, ми у розв'язанні цього завдання акумулюємо науковий досвід, нагромаджений у психології (Б. Ананьєв, І. Кон, Н. Логінова, Н. Рибніков, С. Рубінштейн та ін.), філософії (Л. Артамошкіна, І. Голубович), історичній науці (П. Попик, В. Чишко та ін.), соціології (Ю. Безпалов, В. Онопрієнко, Д. Rogozin, Л. Скокова та ін.) тощо. [2].

Біографічний метод ще не утвердився й не одержав свого самостійного статусу в сучасній українській педагогічній науці, однак інтерес до нього, зростає завдяки розвитку досліджень про педагогічні персоналії, підготовкою біографічних і біобібліографічних видань тощо. Метою застосування біографічного методу в історико-педагогічних студіях має стати відтворення унікальної цілісності особистості, з'ясування детермінант і етапів її життєвого шляху, що умовили характер і спрямованість, здобутки і помилки її творчої, професійної, громадсько-культурної активності.

Важливо враховувати пріоритети застосування біографічного методу у кожній науковій галузі. Зокрема, у психології він націлений на з'ясування внутрішніх психічних станів особистості; історична наука використовує цей інструмент для максимально об'єктивної реконструкції життєвого шляху і суспільної діяльності визначного діяча; соціологія – для соціальної типології реакцій особи як учасника соціального процесу.

Головна особливість і спрямованість використання біографічного методу в історико-педагогічній науці полягає у реконструкції біографії-життя з метою і під кутом виявлення чинників, обставин, що визначали характер, спрямованість, здобутки наукової діяльності персоналії. В цьому відношенні педагогічна біографістика має багато спільного із його застосуванням у літературознавстві, де показ історико-культурного контексту, в якому жив і працював автор, є важливою передумовою для розуміння його творчості [1].

Звідси побутуюча в історико-педагогічній науці певна фрагментарність (а не цілісність) біографічної реконструкції, адже дослідник зосереджується на виявленні, показі передусім тих аспектів життєвого шляху, які, на його думку, найбільш істотно позначилися на характері творчої, професійно-освітньої, громадсько-просвітницької діяльності діяча.

Як і в інших галузях знань [1; 6; 7], біографічний метод в історико-педагогічній науці за своїми властивостями є: а) генетичним за спрямованістю, тобто, розглядає життя особи на тлі історико-культурних процесів, в контексті детермінант макро- і мікросеревища; б) лонгітюдним (англ. – довготерміновий) за характером вивчення об'єкта/особи, що передбачає дослідження її життєвого шляху або окремих відносно цілісних періодів життя. У першому випадку це дозволяє виявити загальну динаміку його «якісних видозмін», у другому – увиразнити базові характеристики на різних біографічних циклах; в) ретроспективним, тобто, зосередженим на минулому задля виявлення повчальних уроків і досвіду для сьогодення; г) природнім, тобто, на відміну від штучного експерименту оперує фактами, взятими із природного плину життя, що дозволяє виявляти і розкривати такі складні структурні когнітивно-психічні утворення особи, як здібності, талант, характер, які співвідносяться і виявляються у вивченні реалій суспільної діяльності і наукової творчості; г) описовим і водночас синтетичним, що передбачає детальну фактографічну реконструкцію життєвого і творчого шляху та створює підґрунтя для синтезу і визначення концепції життя, творчості, суспільної активності [2].

Окремо відзначимо такі особливі властивості біографічного методу, як інтимність і відносність за висновками. Це вимагає від дослідника коректності, делікатності й дотримання морально-етичних норм у характеристиках й оцінках приватного життя педагогічної персоналії. Біограф має визначитися наскільки далеко він готовий зайти у «порпанні в брудній білизні», оприлюднюючи виявлені безсторонні маловідомі або невідомі факти, подробиці з його особистого життя. Зокрема, слід прораховувати можливу реакцію членів родини або колег досліджуваної персоналії, а також ту обставину, як «нові викриття» (пак, викриття) можуть змінити її усталений образ, як вони позначаться на характеристиці творчої спадщини, професійної діяльності діяча тощо.

Отже, означені властивості розглядаємо в контексті тривалого дискурсу щодо труднощів, можливостей, меж глибинного пізнання внутрішнього світу людини. Досліджуючи особливості і практичну спрямованість біографічного методу, необхідно зазначити його важливість для педагогічної біографістики. Нами з'ясовано, що раціональне поєднання традиційних методів і новітніх форм дослідження життя і творчості персоналії, є запорукою ефективного та результативного добору матеріалу для сучасного висвітлення біографії відомих і маловідомих педагогів.

Список використаних джерел

1. Беспалова Ю. М. Биографические исследования в социологии культуры. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unlv.edu/centers/cdclv/archives/articles/bespalova_bio_studies.html (дата звернення 5.12.2017).
2. Ковальченко И. Д. Методы исторического исследования [Електронний ресурс] / И. Д. Ковальченко. – 2-е изд., доп. – М.: Наука, 2003. – 486 с. – Режим доступу:

- <http://www.pseudology.org/History/KovalchenkoMetodyIstorIssledovaniya2.pdf> (дата звернення: 16.12.2017).
3. Коновальчук В. І. Використання біографічного методу для дослідження проблеми творчої реалізації особистості / В. І. Коновальчук // Вісник інституту розвитку дитини. Серія: Філософія, педагогіка, психологія: зб. наукових праць. – К., 2012. – Вип.24. – С. 158 – 164.
 4. Логинова Н.А. Биографический метод исследований и коррекции личности / Н.А. Логинова. – Алматы, 2001. – 173 с.
 5. Стражнікова І. Проблеми вивчення персоналізму в сучасних історико-педагогічних дослідженнях / І. Стражнікова // Освітній простір. Глобальні, регіональні а інформаційні аспекти: науково-методичний журнал. – Чернівці: Черемош, 2010. – С. 41 – 44.
 6. Чишко В.С. Основні принципи створення Українського біографічного словника / В.С. Чишко // Українська біографістика: зб. наук. праць. – К.: 1999. – Вип. 2.
 7. Шикло А. Е. Ковальченко И. Д. – ученый, педагог, организатор, человек [Електронний ресурс] / А. Е. Шикло // История и историки. 2006. Историографический вестник / [отв. ред. член-корреспондент РАН А. Н. Сахаров]. М.: Наука, 2007. – Режим доступа: <http://riran.ru/?q=node/647> (дата звернення: 07.01.2018).

References

1. 1.Bespalova, Yu. M. Byohrafycheskyye yssledovaniya v sotsyolohyy kultury. [Biographical research in sociology of culture]. [online] Available at: http://www.unlv.edu/centers/cdclv/archives/articles/bespalova_bio_studies.html [Accessed 5 December 2017].
2. 2.Kovalchenko, Y. D., 2003. Metody ystorycheskoho yssledovaniya [Methods of historical research] [online]. 2nd ed. Moscow: Nauka. Available at: <http://www.pseudology.org/History/KovalchenkoMetodyIstorIssledovaniya2.pdf> [Accessed 16 December 2017].
3. 3.Konovvalchuk, V. I., 2012. Vykorystannia biohrafichnoho metodu dlia doslidzhennia problemy tvorchoi realizatsii osobystosti [Using the biographical method to study the problem]. *Bulletin of the Institute for the Development of the Child. Series: Philosophy, Pedagogy, Psychology*, 24, pp. 158 – 164.
4. 4.Lohynova, N.A. 2001. *Byohrafycheskyy metod yssledovanyy y korektsyy lychnosty [Biographical method of research and correction of personality]*. Almaty.
5. 5.Strazhnikova, I., 2010. Problemy vyvchennia personalizmu v suchasnykh istoryko-pedahohichnykh doslidzhenniakh [Problems of studying personalism in modern historical and pedagogical researches] *Educational space. Global, regional and informational aspects*, pp. 41 – 44.
6. 6.Chyshko, V.S. 1999. Osnovni pryntsypy stvorennia Ukrainskoho biohrafichnoho slovnyka [Basic principles of creation of the Ukrainian biographical dictionary]. *Ukrainian biography*, 2.
7. 7.Shyklo, A. E. 2007. Kovalchenko Y. D. – uchenyi, pedahoh, orhanyzator, chelovek [Kovalchenko Y. D. – is a scientist, a teacher, an organizer, a person]. *History and historians. 2006. Historiographical bulletin*. [online] Available at: <http://riran.ru/?q=node/647> [Accessed 01 January 2018].

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>